

OBREDNO ŽIVLJENJE V ISLAMU

Islam je najprej verovanjski sistem, katerega absolutni temelj je monoteizem. Kakor druge religije je tudi islam sistem uredb, ki uravnava življenje posameznika, odgovarja na vprašanje smisla in cilja človekovega življenja in mu oznanja zapovedi, ki jih mora izpolnjevati. Vendar ima islam tudi družbeno vlogo – uresničiti na svetu tisti red, ki je predpisan z božjim zakonom (šarijo). V krščanstvu se vera utemeljuje v nauku, dogmah ... Povsem drugače pa je v islamu, kjer poglobitni in celostni del vere izraža zakonodaja. Le ta pokriva vsa življenjska področja od intime posameznika do politično družbenih vprašanj. Islam ne pozna zakramentov niti neke cerkvene strukture. Moralnost je utemeljena na principih človečnosti, pripadnost rasi in iz tega izhajajoč blagost do bližnjega.

Arabski izraz za muslimansko skupnost je *umma*, kar verjetno izhaja iz korena *umm* -»mati«. Za vernike izraz *umma* torej pomeni več kot običajna skupnost, gre za afektivno povezanost vseh, ki izpovedujejo islam, molijo obrnjeni proti Meki, verujejo v Koran in v Mohameda ter živijo v skladu z naukom in predpisi, ki izhajajo iz Korana ter od Mohameda.

Pet stebrov muslimanske vere - islamski šarti

Prerok Mohamed naj bi poudarjal, da islam temelji na petih stvareh: izpovedovanju, da ni drugega boga razen Alaha in da je Mohamed njegov poslanec, opravljanju molitve, dajanju zekata, opravljanju hadža in postu v mesecu Ramadanu.

Šahada – izpovedovanje, da ni drugega boga poleg Alaha in da je Mohamed njegov poslanec. Islam ne pozna uvajalnega obreda, s katerim bi človek postal musliman, dovolj je že, če pred verodostojnimi pričami izreče šahado.

Salat – muslimanom je zapovedano, da petkrat dnevno opravljajo obvezno molitev. Vsaka molitev ima svoj čas (časovni interval) v katerem se jo mora opraviti. V Koranu se na veliko mestih omenja molitev in eno od teh je naslednje: »*Jaz sem res Alah, drugega boga razen mene ni, zato se samo meni klanjaj in molitev opravljaj – da bi ti vedno bil na umu.*« (Približen prevod iz sure Ta-ha 14. ajeta).

Saum – post v mesecu Ramadanu. Post je verski obred (*ibadet*), ki pomeni da se vzdržiš od hrane, pijače, spolnega odnosa in drugih stvari od zore do sončnega zahoda.

Zakat – vsak Musliman, ki ima določeno količino imetja, ima obveznost določen delež od imetja dajati kot zekat.

Hadž – romanje v Meko. Hadž mora opraviti vsak musliman, če je tega zmožen.

Pri našem predmetu se bomo osredotočili na obredne elemente: molitev, post in romanje.

1. SALAT – OBREDNA MOLITEV (priklanjanje)

Prva dolžnost muslimana je moliti petkrat dnevno, to je: **ob zori** (*fajr*), **opoldne** (*dhuhr*), **popoldne** (*asr*), **ob sončnem zahodu** (*maghreb*), in ko pade noč, **pred spanjem** (*isha*). Obredna molitev je izkazovanje spoštovanja in hvale Alahovi vsemogočnosti; ta molitev ne predvideva nekih prošenj ali pristnosti v pogovoru z Bogom, gre bolj za slavljenje. Z namenom, da se bo obredno očistil, molivec predhodno opravi obredno umivanje, imenovano *wudu'*.

V petek opoldne pa se molitev («Al-Jum'ah») opravlja skupno v džamiji ali mošiji (*masdžid* – 'kraj priklanjanja'), ki ji sledi neke vrste pridiga, govor. Gre za skupno molitev, tedensko »zborovanje«, vrhunec skupnosti, ki ima tako družben kot religiozen pomen in je obvezen za vse moške muslimane (če so le tega zmožni). Verniki tukaj sledijo gibom imama (voditelja molitve), obrnjeni pa so proti Meki (smer je označena z nišo).

V drugih trenutkih se sme molitev opravljati doma ali kje drugje. Vernik se obrne proti Meki, se 'posveti', to je, loči od okolja, in si izbrano mesto pogrne s preprogo ali hasurom. Obred molitve je strogo določen (besede in dejanja) in poteka tako: z vrha minareta mujezin («klicar») razglašča molitev po nespremenjeni arabski formuli:

*Allah akbar, Alah je največji.
Izpričujem, da ni drugega boga razen Boga.
Izpričujem, da je Mohamed Alahov prerok.
Pridite k molitvi. Pridite k rešitvi.
Alah je največji. Ni drugega boga.*

Molitev (priklanjanje) v pravem pomenu besede vsebuje dva do štiri gibe (rak'a), že kot del molitve; vsaka od teh drž vsebuje gibe in besede:

1. Vernik s pokrito glavo izgovarja besede 'posvetitve' (ločenosti od sveta), z besedami: »Alah je največji!«
2. Izgovarja suro, s katero se pričinja Koran (Fatihah).
3. Poklon
4. Vzravnan pravi: »Alah posluša tistega, ki ga hvali.«
5. Prvo priklanjanje do tal je središčna gesta molitve.
6. Sede na pete in pravi: »Moj Gospodar, odpusti mi, usmili se me!«
7. Drugo priklanjanje do tal.
8. Se vzravna.
9. Sede pa pete in izgovarja veroizpoved: »*Ni boga razen Alaha, Mohamed pa je njegov Poslanec.*« Nato izgovarja še molitev k Preroku: »*Mir tebi, o Prerok, ki se je nanj razlila Alahova milost in njegovi blagoslovi!*«
10. Glavo obrne desno in levo ter ob tem izgovarja besede ozaveščenja (»vrnitve« v okolje): »Mir z vami in milost Alaha!« (Milot 1982, 121)

Ta postopek molitve ima nekaj različic, ki so značilne za posamezne šole. Če pri molitvi sodelujejo ženske, stojijo za moškimi, da jih ne raztresajo.

2. SAUM – RAMADANSKI POST

Deveti mesec muslimanskega koledarja (ramadan ali ramazan¹) je posvečen postu: od jutra do sončnega zahoda se vernik posti od hrane, kajenja in spolnih odnosov; Koran namreč pravi: »*Takoj, ko v mesecu ramadanu, v katerem je bil poslan Koran, da bi vodil človeka, skupaj z razlago tega vodenja in razsvetljenja, vidiš Luno, se začni postiti ...*« (Koran 2:185). Ko sonce zaide, se post prekine z molitvijo in obrokom, imenovanim *iftar*. Cilj posta je, da se duša osvobodi strasti in se približa Bogu, obstajajo pa tudi opravičila za post (bolni, otroci, nosečnice ...).

Praznik 'Id-al-fitr (od 1. do 3. šavala) označuje konec enomesečnega posta v ramadanu. Takrat se muslimani veselijo in izražajo hvaležnost Bogu za zmago nad človeško šibkostjo.

---

¹ Tako praznik imenujejo evropski govoreči muslimani, predvsem Bošnjaki in Turki, arabsko govoreči muslimani pa praznik imenujejo ramadan.

3. HADŽ – ROMANJE V MEKO

Če je le mogoče, se vsak musliman vsaj enkrat v življenju odpravi na romanje v Meko (hadž). To skupno romanje se opravlja v zadnjem mesecu muslimanskega koledarja. Obredi se delijo na dva različna dela: 'umra in sam hadž.

Pri 'Umri gre za predislamske obrede: romar sedemkrat obhodi kocko Kabo (zgradba v obliki kocke, v kateri je »črni kamen«, ki ga je Alah vrgel na zemljo kot znamenje zaveze med njim in njegovim ljudstvom), pije iz izvira Zemzema in sedemkrat gre skozi prehod med hriboma Safe in Marve. Ta obred lahko naredi posameznik v kateremkoli delu leta.

'Umra je torej osredotočena na Kabo, hadž pa je osredotočen na hrib 'Arafa blizu Meke, kjer naj bi Abraham daroval sina. Tu ves teden potekajo obredi: besjeda ob Kabi, središčna slovesnost na hribu 'Arafa, stanje vzravnano od poldneva do sončnega zahoda (gre za star obred vseh semitskih kultov – vernik stoji pred Bogom, nato z naglim korakom odide v drugo svetišče), hitenje vernikov v Muzdalif, kjer v molitvi prebijejo noč, v vasi Mina kamenjanje stene, ki se imenuje »veliki demon«, s sedmimi malimi kamenčki it Muzdalife, daritev žrtve (jagnje ali perutnina). Drugi muslimani po svetu se pridružijo temu žrtvovanju, ko praznujejo »veliki praznik« ('id-al-kabir', pri nas imenovan kurban bajram). Nazadnje sledi žrtvovanje las, s čimer romar sebe prikaže kot žrtev. Ob vrnitvi mnogi obišejo tudi Medino, kjer je Mohamedov grob.

Kot pri molitvi gre tudi pri romanju za vlogo posredovanja med Knjigo in verniki. Na romanju se močno poudarja enakost vseh, zato vsi nosijo belo oblačilo.

4. MUSLIMANSKI KOLEDAR (podrobneje na vajah)

Muslimanski koledar začne šteti leta od 622 naprej, torej na leto Mohamedove »selitve« (hidžre) iz Meke v Medino. Uradno je bil sprejet leta 638, pred tem pa so leta šteli od 570, ko naj bi bil rojen Mohamed. Kakor večina semitskih koledarjev arabski koledar že od začetka sledi luninim ciklom – mesec obsega obdobje zamenjave luninih men, torej čas od mlaja do ščipa. Za prvi mesec je izbran mesec muharam, čeprav je Mohamed potoval v mesecu rabi'u'l-aval. Lunarno leto je približno enajst dni krajše od solarnega in se zato njegov začetek po solarnem štetju pomika vse bolj nazaj, posledica pa je tudi ta, da muslimani vsakih 33 let v enem gregorijanskem letu praznujejo dve novi leti.

Dan se začne s sončnim zahodom in se konča ob sončnem zahodu naslednjega dne, koledarski dan pa obsega štiriindvajseturno obdobje. Noben dan ni namenjen posebnemu počitku, dan Al-jum`ah (petek) pa je poseben zato, ker je Mohamed takrat pripotoval v Medino in tudi zato, ker se je po muslimanskem verovanju v petek končalo stvarjenje – zato je na ta dan skupna molitev, kot je omenjeno zgoraj. Mesec se začne dva dni po prvem pojavu mladega meseca, ko prvič uzrejo njegov srp.

Problem lunarnega meseca, ki je dolg 29,5 dni, rešuje izmenjavanje mesecev s po 29 in 30 dnevi. Imena mesecev so prevzeta iz starega poganskega arabskega koledarja. Koledar temelji na tridesetletnem ciklu, sestavljenem iz 360 lunarnih mesecev. Navadna leta imajo 354 dni, prestopna pa 355 dni.

5. MUSLIMANSKI PRAZNIKI (podrobneje na vajah)

Islam slavi svoje verske praznike po predislamskem koledarju, katerega imena za mesece se še vedno uporabljajo hkrati z imeni civilnih mesecev.

Imajo dva zapovedana praznika, najpomembnejši je »praznik žrtvovanja« (aid al-Aza) v spomin na žrtev Abrahama v mesecu zul-hidža ('mesec romanja'), katerega osmi, deveti in deseti dan pomenijo vrhunec romanja v Meko.

Drugi je »praznik pretrganja posta« (aid al-Fitr) ali »mali praznik« (aid al-Sigir); gre za tri dni praznovanja, ki označujejo konec ramadanskega posta. Ob obeh praznikih se muslimani zberejo k molitvi (kakor tudi vsak petek), pogosto na prostem.

10. muharama (prvi mesec muslimanskega koledarja) slavijo praznik ašura, ki zaznamuje začetek novega leta. Za sunite je ta praznik radosten dan, saj je v znamenju Božje milosti (najbrž povzet po judovskem jom kippurju). Za šiite pa je ta praznik vrhunec skupinskega žalovanja v spomin na Hussain ibn Alijevo mučeništvo (vnuk Mohameda, zadnji prerok Islama) v Karbali, zato objokovanju in javnemu mrtvičenju telesa sledi uprizoritev tazieha (pasijonski misterij Hussaina).

12. dne meseca rabi'u'l-aval (začetek pomladi) je praznik Prerokovega rojstva (Maulid), ljudsko slavje z javnim praznovanjem in pobožnostmi verskih bratovščin.

15. šaabana praznujejo »noč odložitve grehov« (*lejlat al-Baraah*), noč, ko se določa usoda prihajajočega leta in takrat so ljudje odvezani grehov, zato so ob tem prazniku značilne poglobljene pobožnosti.

V »noči usode« (*lejlat al-kadar*), ki jo slavijo 27. ramadana, se muslimani spominjajo noči, ko je Koran »sestopil« nad Mohameda, zato je za ta praznik značilno prebiranje Korana.

5.1 ROJSTVO, POROKA, SMRT

Rojstvo spremlja praznovanje podelitve imena (*tasmija*). Preden se da otroku ime, se mu na uho šepne molitveni obrazec, ker je po verovanju muslimanov otrok že musliman (po islamu se vsak človek rodi kot musliman, a zaradi vzgoje in okoliščin potem nekateri postanejo kristjani, budisti ...). Otroku odrežejo pramen las (*akikah*) – stari obred očiščevanja – in prinesejo žrtev. Prinesejo darove in obhajajo skupen obrok. Koran ne omenja obrezovanja (*khitan*), a ga predpisuje izročilo in se opravi sedmi dan po rojstvu ali v sedmem letu starosti, nima pa uvajalnega značaja, kakor v judovstvu.

Poroka se obhaja v dveh delih, pogosto precej ločenih med sabo. Najprej se sklene pogodba. Posredniki se dogovarjajo s starši, nato bodoči mož plača doto, potrdi se pristanek soproge (namesto nje to naredi skrbnik), pove se prvo poglavje Korana, nato sledi praznovanje. Glavna slovesnost se obhaja nekaj dni kasneje, ko zaročenka sprejme obisk zaročenca ter v veliki svečanosti v njegovem spremstvu in spremstvu mnogih odide v njegovo hišo.

Koran prepoveduje poroko v določenih primerih: »Prepovedane (za ženitev) so vam: vaše matere, vaše hčere, vaše sestre, vaše tete po materini in očetovi strani, hčere vaših bratov in hčere vaših sester, vaše dovilje, sestre po dovilji, matere vaših žena, vaše pastorki, ki so v naročju vaše družine in (so jih rodile) vaše žene, v katere ste že vstopili, če vanje niste vstopili ni greh; pa soproge tistih sinov, ki izvirajo iz vaših ledij. In (tudi je prepovedano) imeti dve sestri hkrati (za soprogi), razen tistega, kar se je že zgodilo. Bog odpušča in je usmiljen« (Koran 4:23-24).

Muslimani verujejo, da je **smrt** pravzaprav samo prehod iz življenja na tem svetu v življenje v nekem drugem, torej svetu večnega, posmrtnega življenja. Pripadniki islamske vere morajo pogreb (*dženaza*), pri katerem morajo biti oči pokojnika zaprte, telo pa pokrito s čisto, belo rjuho, opraviti v najkrajšem možnem času. V islamu upepelitev ni dovoljena, torej smejo muslimani umrlo osebo pokopati le na klasičen način.

Predpisano je, da naj se ob umirajočem izpove veroizpoved. Smrt se razglša z objokovanjem žena. Operejo telo, ob tem pa se berejo določeni deli Korana, zlasti 36. sura, ki govori o vstajenju mrtvih in o nagradi ter kazni na sodni dan. Priprave na pogreb v prvi vrsti vsebujejo kopanje umrlega, t. i. *gasul*. Ta postopek mora biti opravljen s čisto vodo in milom ter s spoštovanjem in poteka podobno kot umivanje muslimanov pred vsakodnevnimi molitvami (*abdest*). Kadar je pokojnik moškega spola, umivanje opravi moški oziroma imam, kadar pa gre za žensko, morajo umivanje opraviti ženske. Po umivanju pokojnika zavijejo v popolnoma beli rjuhi, imenovani *čefini*. Tako pripravljenega pokojnika v krsti ali, kadar je to mogoče, na *tabutu*, tj. na deski s petimi stranicami, pokriti s platnom, prinesejo pred zbrane udeležence pogreba, pri čemer mora biti z desno stranjo obrnjen v smeri Meke – to v Sloveniji pomeni proti jugovzhodu. Nato se opravi molitev, imenovana *Salatu-l-dženazah*, ki navadno poteka na pokopališču, po molitvi pa pokojnika bodisi odnesejo bodisi odpeljejo do groba, kjer ga pokopljejo.

Tudi pri pokopu veljajo posebna navodila; umrli mora tudi v grobu ležati tako, da je njegova desna stran telesa obrnjena proti Meki. Ko že leži v grobu, se na pokojnika poševno postavijo deske, ki med pokopavanjem preprečujejo neposredno padanje zemlje nanj – slednje seveda velja v primeru, če se pokojnik pokoplje na tabutu, kar v Sloveniji ni dovoljeno.

Splošno veljavno pravilo je, da se tako molitve kot sicer pogreba lahko udeležijo le moški, ženske pa lahko pridejo do groba šele, ko je pogreb zaključen. V Sloveniji so sicer v praksi ženske prisotne na pokopališču, ko se opravlja molitev.

Muslimani ne odobravajo postavljanja velikih spomenikov ali pretiranega okraševanja grobov. Namesto tega kot nagrobno obeležje postavijo *bašluk*, muslimanski nagrobnik z zaobljenim vrhom pri ženskah, na katerega zapišejo ime in priimek pokojnika ter datuma rojstva in smrti (gl. <http://www.pogreb-krstzare.si/2009/08/muslimanski-pogreb/>).

Reference:

- Milot, Jean René. 1982. *Islam i muslimani*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Khunry, Adel Theodore. 2005. *Leksikon – temeljnih religijskih pojmova* Islam. Prevedel Željko Pavić. Zagreb: Prometej, 282, 283, 284.
- Yves Thoraval. 1998. *Islam – Mali leksikon*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, 152, 243-244.
- Ocvirk, Drago Karel. 2006. *Islam – zgodovinske, fenomenološke in religiološke teme*. Ljubljana: Skriptarna Teološke fakultete.
- http://www.smskupnost.si/index.php?option=com_content&task=view&id=107&Itemid=25
- <http://www.pogreb-krste-zare.si/2009/08/muslimanski-pogreb/>